

İsmet Özel'in "Sevgilim Hayat" Şiirinde Öteki Olarak Kapitalizm ve Savaşarak Var Olma

Capitalism as The Other One and Existence by Struggle in İsmet Özels "Sevgilim Hayat" Poem

Serkan ASLANTAŞ*

Dede Korkut, 2016/10: 1-13

Özet

İsmet Özel, güçlü üslubu, atak söyleyişi ve özgün sesiyle Türk şiirinin önemli şairlerinden biridir. Onun, "Sevgilim Hayat" şiiri, ihtiva ettiği sol değerler dışında poetik özellikleri ve estetik donanımıyla dikkat çekicidir. Hayatı seven, kapitalizmin elinden onu kurtarmak isteyen ve hayatla ilgili kaygıları olan Özel'in, mevcut düzenle uzlaşmayan hırçın tutumu ve muhalif üslubu her mısradaki kendisini hissettirmektedir. Modern insanı kuşatan kapitalizm insanın ve hayatın düşmanıdır. İnsanı köleleştiren, değersizleştiren kapitalizmle savaşarak yeniden anlam kazanacak olan insanoğlu, kendi yazgısını da savaşarak değiştirecektir.

Anahtar Sözcükler: Hayat, savaş, sınıf çatışması, kapitalizm.

Abstract

İsmet Özel is one of the most important poet of Turkish poetry with is strong style, original sound and attack tolds. "Sevgilim Hayat" is a remarkable poem with it's aesthetic equipment and poetic features except the leftist values that belonging the poem. İsmet Özel is a poet that who loves life and wants to save the life from the hands of capitalism, and he has concerns about the life and we can feel the combativ attitude of İsmet Özel that doesn't comply with order and his opposition style in every vorses of this poetry. Capitalism surrounding the modern human is the enemy of human and the life. The man kind will become valued by struggle with the capitalism that makes people valueless and enslaved and also will change his fate.

Key Words: Life, struggle, class conflict, capitalism.

Giriş

Kapitalizmin Ruhü

İnsanın yeryüzünde ortaya çıkmasıyla birlikte başlayan insanlık tarihi, kendi mecrasında akarken her çağın tipik özelliklerini kendi içinde barındırır. Yaşadığımız

* MEB, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, serkanaslantas23@hotmail.com.

çağın birçok adı olmakla birlikte hiç kuşkusuz bu çağ, kapitalizm çağıdır. Kapitalizmin bütün unsurlarının etrafında döndüğü ana güç ise sermayedir.

Ticari ve tarımsal kapitalizm, zamanla evrim geçirerek sanayi kapitalizmine ve finansal kapitalizme dönüşmüştür. Hegemonya, emperyalizm, kölelik, ulus devlet, uygarlaşma ve uygarlaştırma gibi dinamiklerle birlikte hareket edebilen Kapitalizm, sermayenin büyümesi için sadece finansal yöntemler kullanmaz. Gerektiğinde devleti ayakta tutan tüm unsurları, siyaseti, hukuku ve orduyu da kullanır. Kapitalizm, kendi varlığını tehdit etmedikçe bütün inançlara, dinlere, ideolojilere hoşgörüle bakabilir. Kendisine alternatif olabilecek tüm oluşumlara karşı acımasızdır. Varlığını tehdit eden din İslam'ısa, onu evcilleştirir ve ılımlı İslam'a dönüştürür. Sosyalizmse, onu Avrupa'daki örneklerinde olduğu gibi birlikte yaşayabileceği sosyal demokrat hareketlere dönüştürür. Kapitalizm, açıkça söylenmese de bir tür ara dine dönüşmüştür. Günümüzde kendisine ait bir ahlakı, metotları olan ve hayatın bütün kılcallarına nüfuz eden bir devdir. Max Weber, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu* adlı eserinde Benjamin Franklin'den yaptığı anekdotta Kapitalizmin ruhunu tasvir ederken "zaman"ın ve "kredi"nin para olduğunu belirtir (Weber, 1999: 41). Kapitalizmin ruhu anlatılırken yeni bir insan tipinden, yeni bir ahlaktan bahsedilmektedir.¹

Kapitalizmde bütün sistem sermayenin sürekli daha da büyümesi ve gelişmesi üzerine kurulmuştur. Kapitalizm, doğası gereği bütün insan ilişkilerini, üretim faaliyetlerini, devlet ve eğitim kurumlarını daha çok üreten ve kazanan insan tipini yetiştirecek şekilde düzenler. Sürekli kazanmak zorunda olan bu yeni insan tipinin beklemeye, konforlu düşünmeye, dinlenmeye, hele hele yenilmeye hiç tahammülü yoktur. Kaybetmek ona göre tahammül edilmez bir durumdur ve modern insan kaybetmemek endişesiyle daima stres altındadır. Modern hayatta kaybetmek kesinlikle makbul bir şey olmadığı gibi kaybeden olarak anılmak bir aşağılanma ve eziklik kaynağıdır.

Kapitalist sistem insan ilişkilerini derinden etkilemektedir. Daha çok kazanmayı temel prensip hâlinde sunan kapitalizmde insan, sürekli bir yarışma ve savaşım içindedir. Bu acımasız rekabet ve yarış onu fırsatçı, kurnaz, bencil ve yırtıcı yapar. Diğer insanlara karşı merhametsiz davranma ve empatik düşünememe bu sürecin doğal sonucudur. İnsanı üretim ve tüketim skalası üzerinden değerlendiren bu sistemde değerlerin aşınması kaçınılmazdır. İşte bu aşınma ve insanın değersizleşmesi; kapitalizme karşı bir tepkinin, haklı bir öfkenin, düşünsel anlamda reaksiyonların ve eleştirilerin doğmasına yol açmıştır. İnsanlık tarihi boyunca pek çok din (özellikle semavi dinler), öğretisi insanın kapital biriktirmesine ve biriken bu anapara ile başka insanları köleleştirilmesine karşı çıkmıştır. Bu konuda kapitalizme en büyük eleştiriyi

¹ Jakob Fugger, kendi kendine emekliye ayrılan, yeteri kadar kazandığını söyleyerek aynı şeyi ona da tavsiye eden, başkalarının kazanmasına da izin vermek gerektiğini belirten bir iş arkadaşını "yüreksiz" diye azarlayıp şu cevabı verir: "O (Fugger) tamamen başka türlü düşünmektedir; kazanabildiği sürece kazanmak ister." Bu ifadenin "ruhu", açık bir biçimde Franklin'inkinden farklıdır. Orada ticari atılımın sonucu olarak ve kişisel açıdan ortaya çıkan, ahlakça ne iyi ne de kötü sayılan bir eğilim, burada, yaşam biçiminin ahlaki olarak donatılmış bir eylem ilkesi özelliğine sahiptir. "Kapitalizmin ruhu" kavramı, burada bu özel anlam içinde kullanılmaktadır, tabii ki çağdaş kapitalizm söz konusudur. Burada yalnızca Batı Avrupa-Amerikan kapitalizminden söz ediliyor olması, sorunun ortaya konuş biçiminden zaten anlaşılıyordu. Çin'de, Hindistan'da, Babil'de ve Ortaçağ'da da "kapitalizm" vardı. Fakat göreceğimiz gibi, onlar bu özel ethosdan yoksundular.

Max Weber, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, Çeviren: Zeynep Gürata, Ayraç Yayınevi, Ankara, 1999, S.44

Marksizm ve anarşizmin getirdiğini söylemek mümkündür. Marks, kapitalist toplumların krizlerle boğuşacağı ve sonunda işçi sınıfının sisteme hâkim olmasıyla bu toplumların sosyalist toplumlara dönüşeceği kehanetinde bulunmuştur.

İktidar Her Yerdedir

İnsanoğlu haksızlığa uğradığında, aldatıldığında, aç kaldığında başkaldıran ve isyan eden bir kimlikle ortaya çıkar. Nefes alıp vermeye başladığı ilk andan itibaren insanın kişisel savaşımı da başlamıştır. "İnsan, ne ise o olmaya yanaşmayan tek yaratıktır." (Camus, 1985: 8). İnsanın tarihi esasında meşru-gayri meşru savaşların tarihidir. İnsanoğlunun savaşması için şartların kötüleşmesi, bıçağın kemiğe dayanması gerekmez. İnsan idealleri için de savaşır. İnsan için en anlamlı savaş, bir değer, bir amaç uğruna verilen savaştır. "Her değer başkaldırma getirmez, ama her başkaldırma eylemi, bir değeri çağırır sessizce." (Camus, 1985: 12). İnsan savaşarak dünyayı, düşmanlarını, hayatı daha iyi tanıdığı gibi kendisini de savaşarak daha iyi tanıyacaktır. İnsanoğlu için savaş, bir zorunluluk ya da bir seçim olabilir. Bazen bir eğitim ve değerlendirme süreci sonunda savaşın getirisi barışın maliyetine tercih edilir. Çoğunlukla da insan kendisini savaşın içinde bulur ve içinde savaştığı ortam onun bilinçlenmesini sağlar.

Adaletsiz bir ortamda ve eşit olmayan şartlarda yaşadığına inandığında şiddete yönelebilen bir varlık olan insanoğlu, çatışması ve uyumsuzluğu olan bir varlıktır. Türkiye'deki birçok sol akım ve sol hareket özellikle 60'lı yıllardan sonra şiddete başvurarak iktidarın el değiştireceğine inanmış, ancak yeterli toplumsal tabanı bulamadığından bunu gerçekleştirememiştir. Sol düşüncenin bu "kıızıl elma"sının izleri "Sevgilim Hayat" şiirinde de açıkça görülmektedir.

Şiirde anlatılan düzen dar gelirli insanların, emekçilerin dostu olmayan bir sistemdir. Bu insanların gelecekte onurlu, insanca bir hayat yaşayabilmeleri için bu düzeni değiştirmeleri şarttır.

"çünkü biz savaşmasak
anamın giydiği pazen
sofrada böldüğümüz somun
yani ıscacık benekleri çocukluğumun
cılık yaralar halinde
yayırlar toprağa
etlerimiz kokar
gökyüzünü kokutur"

diyen şair hayatın her alanındaki çürümenin ve kokuşmuşluğun farkındadır. Savaşmadığı takdirde kendisinin de çürüyüp kokuşacağını ve bu bozuk düzenin bir parçası olacağını bilmektedir. Bir avuç mutlu azınlığın düzeni olan bu sistem, insanların dostu değildir. "Düzen insanların dostu değildir, onları keyfince yönetmekle yetinir, ender olarak uygarlaştırmaya, daha da ender olarak insanileştirmeye çalışır. Düzen şaşmaz olmadığından, onun hatalarını günün birinde telafi edecek olan şey savaştır ve düzen bu hataları iyice artırdığı için savaşa gidiyoruz; savaş ile istikbal birbirinden ayrılmaz gibiler." (Caraco, 2007: 5).

Yazmaya başladığı ilk döneminde sosyalist dünya görüşüne sahip olan İsmet Özel, "Sevgilim Hayat" şiirinde hayatı, uğruna savaşılması gereken güzel bir kadına benzetmiştir. İnsanoğlunun savaşmadığı dönem çok azdır ve insanlık tarihinde savaşla geçen yıllar, barış içinde geçen yıllardan daha fazladır. Kant'ın *ebedi barış* düşüncesi

insanlık için önemli bir ufuk sunmasına rağmen bir temenni ve felsefi bir önerme olarak kalmıştır (Kant, 1960: 55-56). İnsan, şahsi hayatında anne karnında yaşadığı dönem haricinde sürekli bir mücadelenin içerisinde. Sert ve acımasız bir dünyayla karşı karşıya olan birey, yaşamını istediği çizgide sürdürmek için güçlenmek zorundadır. Bu yüzden savaş büyük bir yıkım ve ölüm kaynağı olduğu gibi, yeniden var olmanın, kendini bulmanın, kendi kendisinin efendisi olmanın bir biçimidir aynı zamanda.

*“Yüzüme bak
ve yüzümü hırpala
yüzümü değiştir, dağlı bir anlatım bırak”*

İlk mısradaki “yüzüme bak” “hayat”tan, yani “sevgili”den bir beklentinin ifadesidir. İnsanın harekete geçmesi veya bir şeyler yapabilmesi için hayatla yüz yüze, göz göze gelmesi gerekir. “Yüze bakmak” ya da “bir varlığın yüzüne bakmak” eylemleri, yüzüne bakılan varlığa karşı bir teveccühün, ilginin ifadesidir. İlgi neredeyse bakış, duygu, düşünce, enerji orada toplanacaktır. İnsan kendi ayakları üzerinde doğrulamak için bu ilgiye muhtaçtır. Kapitalizmin üreten-tüketen birey şablonu içinde bütün insanlar silikleşip birbirine benzemeye başlamışlardır. Hayatın bu döngüsü (üretim-tüketim) insanı mutsuz kılıp nihilizme götürecektir. Şair iyi ya da kötü bu ilgiyi “hayat”tan beklemektedir. Şiirin ilk dizesi, kendisini kabul ettirmek isteyen baskın ve meydan okuyan üslubun habercisidir.

Şair yine aynı üslupla “hayat”a seslenerek, ondan yüzüne bakmasını ve yüzünü hırpalamasını ister. Bir ömür boyu yaşadığı bütün duygular (sevinç, keder, mutluluk, mutsuzluk...) insanın yüzünde zamanla kalıcı izler bırakır. Bu izler bir bakıma insanın biyografisini yansıtır. Bu sebeple çoğu zaman biraz da ön yargılarla ve peşin kabullerle de olsa insanların yüzündeki kalıcı ifadeden geçmişlerinin izlerini bulmaya çalışırız. Dünyayı değiştirmeye talip olan şairin, “hayat”tan yüzünde kalıcı izler bırakmasını, yüzünün hırpalanmasını istemesi bu bakımdan anlamlıdır. Mevlana “*Cefaya uğrayıp cilâlanacağı zaman kaçan, sonra da safâ dileyen kişiye şaşarım doğrusu. Aşk dâvaya benzer, cefa çekmek de şahide. Şahidin yoksa dâvayı kazanamazsın ki!*” der (Mevlana, III: 4008). Hayat için savaşan ve bu uğurda pek çok şeyi göze alan şairin delili ise hayatın yüzünde bırakacağı dağlı anlatımdır.

Şiirin devamında “hayat”, “her hafta oğlunu leğende yıkayan” bir kadına benzetilmiştir. Oğlunu leğende yıkayan bir kadının, erkekte cinsel arzu uyandırması mümkünse de şiirde muhtemelen okuyucunun gözünde yaşamın bütün enerjisini yansıtan bir kadın canlandırılmak istenmiştir. Şiirdeki anlatıcı erkektir ve “hayat”la kurmayı hedeflediği ilişkinin özellikleri “*yaban, diri memelerinden ısırarak*” ve “*dudaklarındaki tuzu dudaklarıma almak için*” mısralarıyla tasvir edilmiştir. Burada sevişme sahnesiyle hayatın devamını sağlayan ve çift yönlü bir enerji olan libidinal enerji (yaşama ve üreme gücü), okuyucunun gözünde canlandırılmak istenmiştir. Dudaklardaki tuz hem lezzeti; hem de hayatın zorluklarını çağrıştırmaktadır.

Hayat; zorluklarıyla, iniş ve çıkışlarıyla anlamlıdır. Ancak bu zorluklar sayesinde insan hayatın kıymetinin farkına varır. Kişi, hayatın ne kadar değerli bir şey olduğunu, kendi hayatı tehlikeye düştüğünde veya hastalık anlarında fark eder. Bu anlar, yaşamsal faaliyetlerin nabzının hızlı attığı anlardır. “*Ne büyümemizdeki sürprizler, ne de yeteneklerimizin serpilmesi hayata yeni bir ilke katar; hayatın nezdinde ancak tabiidir onlar. Tabii*

olan hiçbir şey de bizi kendimizden başka bir şey haline getiremez. Ölümün önbelirtisi olan her şey, hayata bir yenilik meziyeti katar, onu dönüştürür ve büyütür. Sağlık, hayatı olduğu halde, kısır bir kimlik içinde muhafaza eder; oysa hastalık bir faaliyettir; insanın sergileyebileceği en yoğun faaliyet..." (Cioran, 2013: 15). İnsan, "hayat"ı tanımak ve onun hakkında bilgi sahibi olmak için "hayat"ın önüne çıkardığı sınavlardan geçmek zorundadır. Bu bakımdan,

"Çok oldu tepelere vurdum kendimi
bulutlara karıştım ve karanlık kahvelerde
tırışı uzamış adamlardan
huylarını öğrendim senin."

mısraları, hayatın asıl çehresini oluşturan zorluk ve sıkıntıları yakından görme ve hayat hakkında gerçek bilgi sahibi olma gayretinin ifadesidir.

Althusser, "*İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*" adlı eserinde burjuva toplumlarındaki hâkim ideolojinin kuşaklara aktarıldığı kilise, ordu ve okul gibi kurumların işlevlerinden bahsederek şöyle der: "*Başka deyişle, Okul (ancak, Kilise gibi başka devlet kurumları ya da Ordu gibi başka devlet aygıtları da) bir sürü beceri öğretiyor, ama bunu egemen ideolojiye tabi olmayı ya da bu ideolojinin 'pratiğinin' egemenliğini sağlayan biçimlerde yapıyor.*" (Althusser, 2006: 52).

Okullar, devlet ideolojisinin yurttaşlara kabul ettirilerek, devletin makbul kabul ettiği vatandaş tipinin yetiştirildiği, iktidar tarafından bireylere format atılan kurumlardır. Karanlık kahvelerde tırışı uzamış adamlar, bu formata uymayan tiplerdir. İktidarın ideolojisini aktarmakla görevli bu okullarda, alt sınıfın yaşadığı sefaletin nedenlerini bulmak, sorgulamak mümkün değildir. Bu okullardaki öğrenciler, günlerinin büyük bölümünü okulda geçirmek zorundadırlar. Belirli bir devamsızlık süresini aşan öğrenci sınıf tekrarı yapmak gibi çeşitli yaptırımlara maruz kalır. Öğrencileri ders dinlemeleri için sınıfta saatlerce zorla tutan okulun ve modern eğitim sisteminin özünde zorbalık vardır. Hayatın gerçek yüzünü öğrenmenin yolu karanlık kahvelere karışmaktan geçmektedir.

Mehmet Ali Kılıçbay, Michel Foucault'tan çevirdiği *Hapishanenin Doğuşu* adlı eserde modern iktidarın bireyi her an teftiş ve gözetim altında tuttuğundan bahseder. "*Kendini öne çıkartan iktidar bireyin oluşmasını engellemiştir; oysa karanlıklara çekilen modern iktidar herkesi bireyselleştirmek istemektedir; çünkü bireyselleştirmek, gözetim altında tutmak ve cezalandırmak yani egemen olmak demektir. Böylece modern iktidar çocuğu okulla, hastayı hastaneyle, deliyi tımarhaneyle, askeri orduyla, suçluyu hapishaneyle kuşatarak bireyselleştirmiş, kaydetmiş, sayısal hale getirmiş, egemen olmuştur.*" (Foucault, 1992: 395). İktidar, yönettiği kurum ve aygıtlarla bireyleri terbiye etme işlevini aralıksız sürdürür. Bütün devlet kurumları gibi okullar da kendi özel amaçları yanında bireyi daha iyi denetleyebilmek imkânını iktidarlara sunarlar. İnsanı bir nesne gibi kategorilere ayırmak, indirgemek Modernizmin en önemli pratiğidir. "*Modern anlamda ustalık, bölme, sınıflandırma ve tahsis etme gücüdür (düşüncede, pratikte, düşünce pratiğinde ve pratiğin düşüncesinde). Paradoksal olarak, tam da bu yüzden müphemlik, modernliğin ana ıstırap kaynağı ve modern endişelerin en kaygı vericisidir.*" (Bauman, 2003: 27).

İstatistiğe dahil edilemeyen her tür bilgi, kendi içinde bir çeşit potansiyel kaos ve düzensizlik içerdiğinden hemen kontrol edilmeli, kayıt altına alınmalıdır. İstatistiğe alma, kaydetme, kontrol altında tutma, ayıklama, islah etme, kendisine benzetme, eğer kendisine benzetemezse şeytanlaştırma kapitalizmin önemli pratikleridir. Kapitalizm

bu pratiklerle, görünmez bir hapishanenin duvarlarıyla kuşattığı insan hayatını cehenneme çevirmiştir.

Anti Kapitalizm - Cennete Duyulan Özlem

Hayata Marksist ideolojinin perspektifinden bakan şair, üst yapının bakış açısıyla alt yapıyı temsil eden halkın ve işçi sınıfının bakış açılarının farklı olduğuna inanmaktadır. Devlet denilen aygıtı kontrol eden egemen sınıf, çıkarları gereği halkın kendi gerçeğini öğreneceği bir eğitim düzeni kurmaz. Hayatın “*huylarını öğrenemedi*” okullardan mezun olan binlerce insan, eğitim gördükleri halde dünyadan ve hayattan bihaberdirler.

Şair, “*hayat*”ı ve onun “*huylarını*” öğrenmek için karanlık kahvelere karışacaktır. Bu kahveler legal olmayan ortamlardır. Buralarda sakalı uzamış adamlardan öğrenilen hayat, çoğunlukla devletin ve kurulu düzenin tasvip etmediği, yasal olmayan yapıların ve düşüncelerin anlattığı hayattır. Marksist düşünce, teori ve pratik üzerinde yükselir. Sistemin teorik kısımları işte bu karanlık kahvelerde öğrenilmektedir.

Şair, adım adım şiirin omurgasını oluşturacak sol dünya görüşünü şiire oturtmak maksadıyla kapitalizme ve modernizme karşı sesini yükseltir.

*“Mahmur bir tohumdun delikanlı bağrıma
ve hatırlıyorum lokaot vardı
bezgin fabrika düdüklelerinin
dizlerine yatırılmış olan sabah
senin kalbini kakışlardı”*

Fabrika düdüklelerinin bezgin olmasıyla, çalışmakla bezgin ve yorulmuş olan işçi sınıfı anlatılır. Emek kutsaldır. Ancak hiçbir kutsala saygısı olmayan kapitalizm, insan emeğini sömürdüğünden “*hayat*”, işçi sınıfının “*delikanlı bağrıma*” mücadelenin “*tohum*”unu atmaktadır. Bu tohumun “*mahmur*” ve “*yorgun*” olması işçi sınıfının tam anlamıyla uyanmadığını, ağâh olamadığını akla getirmektedir. Şiirde geçen “*mahmurluk*”, sabah uyanıldığında yaşanan durumu temsil ediyor. Tasvir edilen sabah, işçi sınıfının sabahıdır ve bu sınıf için yeni bir geleceğin müjdesini taşımaktadır.

Devam eden mısralarda Kapitalizmin egemenliğini sona erdirmek için harekete geçen işçi sınıfının, amacına ulaşmak için yaptıkları anlatılır:

*“Tomarla muştuyu omuzlayarak genç adamlar
polisin sevmediği genç adamlar sokaklarda
patronları kudurtan gazteler satarlardı”*

“*delikanlı bağrım, Tomarla muştuyu omuzlayarak genç adamlar*” gibi ifadelerde gençlik vurgusu ön plandadır. Savaşın bütün enerjisini, yıkıcılığını ortaya çıkaracak olan güç gençlerdedir. Gençliğin yaşam enerjisi ile hayat arasındaki kuvvetli bağ, en çok aşkta ve savaşta kendisini gösterir. Şairin ideolojisinin pratikteki ayağını oluşturan siyasal eylemler yeni bir dünya kurmak isteyen devrimcilerin yapması gereken işlerdir. Polisler bu adamları sevmezler; çünkü polis devletin ve kurulu düzenin bekçisidir. Devlet denilen aygıt ise öncelikle sermayeyi kontrol eden belirli bir azınlığın haklarını korumaktadır. Bu düzende yasa ve yönetmelikler, para sahiplerine, bankalara, parasını

büyütmek isteyenlere, spekülasyonlarla finansal operasyonlar yapanlara büyük kolaylıklar sunarken; dar gelirli insanlara umuttan başka bir şey vaat etmemektedir.

Bir sisteme giren bilgi akışını kontrol etmek aslında o sistemin bizatihi kendisini kontrol etmek demektir. Kapitalizmin Tanrısı olan para, hükümdarlığını devam ettirecek her türlü tedbiri alır. Bu tedbirler içinde basın yayın organlarını, medyayı kontrol etmek kapitalizmin yaşaması için birinci derecede önemlidir. Kitlelerin yoksulluğunun ana sebebi olan servet biriktirme, faiz, modern tefeciliğin temsilcisi bankalar, kısacası servet oligarşisi sürekli gözden kaçırılmalıdır. (Bu sistemde bankalar daima bireylerden çok güçlüdürler.)

Bunu sağlamak için gazete ve televizyonlarda bireyleri uyuşturacak haberler ve yayınlar özenle verilir. Artık halkın yeni afyonu din değil; medyadır. Kitlelerin bu uyuşukluktan kurtulmasını, sınıf bilinci kazanmasını ve kendi gerçeğinin farkına varmasını sağlayacak gazetelerin, patronları kudurtması doğaldır. Uyanış için yapılması gerekli olanları "Tomarla muştuyu omuzlayan genç adamlar" yapacaklardır.

"Siyasal sınıf bilinci, işçilere, ancak dışardan verilebilir, yani ancak iktisadi mücadelenin dışından, işçilerle işverenler arasındaki ilişki alanının dışından verilebilir. Bu bilgiyi elde etmenin mümkün olduğu biricik alan, bütün sınıf ve tabakaların devletle ve hükümetle ilişkisi alanı, bütün sınıflar arasındaki karşılıklı ilişkiler alanıdır." (Lenin, 1990: 87).

Siyasal sınıf bilincini işçi sınıfına aydınlar getireceklerdir. Türk solunun geleneğinde ve pratiğinde var olan militan ruh, şiirde de kendisini göstermektedir. Hayat, şehre militan ruhlar eklemekte cömerttir. Marksizm'in ilerlemeci mantığı gereğince devrim kaçınılmaz olarak gerçekleşecek, kapitalizm ömrünü tamamlayacaktır.

*"Gün turuncu bir hayalet gibi yükseliyorken
izmarit toplayan çocukların üstüne"*

Günün turuncu bir hayalet gibi yükselmesi orijinal ve anlamlı bir imgedir. Turuncu renk, ekim devrimini akla getirmektedir. Gün doğarken ve batarken turuncu bir renk alır. Çocukların izmarit toplamalarıyla, sosyal durumun sefaleti ve kapitalizmin insanı ezmesi anlatılır. İzmarit sözcüğüyle, yoksulların ancak zenginlerden arta kalanlarla hayatlarını devam ettirebildikleri bir düzenin tasviri yapılıyor.

Devlet katlarında faşizmin çeklerinin imzalanması ile devlet - sermaye - faşizm arasındaki ahlaksız ilişki afişe edilir. Çek kapitalist sistemin önemli bir enstrümanıdır. İzmarit toplayan çocukların hemen ardından "çekleri imzalanıyorken devlet katlarında faşizmin" mısraı şairin haklı öfkesini daha da kabartmaktadır. Şiirde İsmet Özel'in kapitalizme olan öfkesi dinmemektedir; çünkü sosyal eşitsizliğin kaynağı olan Kapitalist düzen, bu eşitsizliği derinleştirmekte ve nesiller boyu devam ettirmektedir. "Dahası, insanlar sadece zengin oldukları için zenginleşiyorlar. Fakir olanlar sadece fakir oldukları için fakirleşiyorlar. Günümüzde eşitsizlik kendi mantığı ve momentumuyla derinleşmeye devam ediyor. Dışarıdan herhangi bir yardıma, itme kuvvetine, desteğe veya uyarıcıya ihtiyacı yok. İnsanlar sosyal eşitsizliği icat etmekle kalmayıp, birçok başarısız denemenin ardından, tarihte ilk defa kendi kendine devridaim yapabilecek hale getirmeye hiç olmadığı kadar yaklaştılar." (Bauman, 2014: 16).

Modern birey her şeyi bölen, indirgeyen, kategorize eden, bir müddet kullanıp sonra atan kapitalizme karşı ayakta durabilmek için maskeler, kişilikler, tavırlar geliştirmek zorunda kalmaktadır. "bacımı koyvermiyorken şizofreni" ifadesiyle kadınların,

özellikle de çalışan kadınların yaşadıkları güçlükler anlatılmak istenmiştir. Kadınlar naif yaratılışlarıyla rekabet, hırs, saldırganlık gibi daha erkeksi duyguların hâkim olduğu iş hayatında erkekler gibi güçlü olmaya, ayakta kalmaya çalışmaktadırlar. Bu güçlü olma veya görünme gayreti insanları ruhsal olarak zorlarken, kadınların iç dünyalarında başka, dışarıda başka olmaları sonucunu doğurabilmektedir. Zygmunt Bauman, modern hayat ve kapitalizmin insanların ruh sağlığını nasıl tehdit ettiğini şöyle anlatır. *“Mesela biliyoruz ki, gezegendeki en eşitsiz toplumlarda, örneğin Amerika ve İngiltere’de, akıl hastalıklarının oranı eşitsizlik kümesinin en altındaki ülkelerden üç kat daha fazla. Aynı zamanda cezaevi nüfusları, obezlik felaketi, ergen hamilelikleri ve (bütün zenginliklerine rağmen!) bütün toplumsal sınıflardaki ölüm oranlarıyla ilgili sayılar, en üst katman dâhil, daha yüksek.”* (Bauman, 2013: 53). Ruhsal bölünmenin şizofreniye dönüşmesi kaçınılmazdır. İnsanı nesneleştiren ve tüketen kapitalizm onun ruh sağlığını da tehdit etmektedir.

Hayatın, şairin yüzüne bakması ve rahmini tekrarlaması gerekmektedir. Çünkü şaire mücadele gücünü, yaşama sevgisini ve arzusunu veren kaynak bizzat hayatın kendisidir, hayatın kendisini yenilemesidir. Doğurganlığıdır. Hayat (güzel kadın) bütün güzelliği ve cazibesıyla şaire baktığında şair, yaşamının anlamını *“berrak bir gökte çocuklar için savaşmayı”* bulacaktır. Üçünde savaşılacak olan varlık hayattır. Ancak bu hayat savaşmaya degecek bir hayatsa (ki öyledir) insan savaştığı anda kendisini daha iyi hissedecektir. İnsan başka bir dünyanın, başka bir hayatın (daha yaşanması bir hayat) mümkün olup olamayacağını ancak savaşarak anlayabilir.

Eğer savaşılmazsa kapitalizmin insan hayatına bulaştırdığı kokuşmuşluk, herkesi hasta edecektir. Savaş, dünyanın dört bir tarafında ezilenlerin sefalet derecesindeki yoksulluğunu yeryüzünden silmek isteyenlerin ortak savaşdır. Çünkü kapitalizm ve diğer hegemonik güçler, insanın *“gerçek insan”* olmasına engel olmaktadır.

Şiirin ilk bölümünde kadına benzetilen hayatla şairin sevişmesi gözlerimizde canlanır. Kadınlıkla erkek arasındaki cinsel ilişki de dikkatlice bakıldığında bir savaş andırmaktadır. Kadın ve erkek birbirinden farklı, birbirini bütünleyen ama birçok yönüyle birbirinin zıddı olan varlıklardır. Aralarındaki diyalektik, Marksist yorumla *“tez”* ve *“antitez”* şeklinde düşünülebilir. Biri tezse, diğeri onun antitezidir. Cinsel birleşmeden doğacak çocuk, her anlamda sentezdir. Yeni bir hayatın kendisidir.

Erkek, kadına baktığında kendi neslinin devamını sağlayacak özelliklerin kadında bulunup bulunmadığına bakar. Kadının doğurganlığı burada çok önemlidir. *“Ve rahmini bana doğru tekrarla”* dizesiyle hayatın bu doğurganlığının farkındadır şair. Rahim, yaşam ağacının filizlendiği ilk topraktır ve kadın vücudundaki yaratıcı organdır. İnsan hayat yolculuğuna bu kutsal organ içinde başlar. Hayat için bir sığınak olan rahim, kadın bedenindeki en güçlü organlardan biridir. Bu organa yarattıklarına merhamet eden, acıyan ve şefkat gösteren anlamlarına gelen Allah’ın Rahim ismiyle aynı kökten gelen bir isim verilmiştir. Allah nasıl kullarını esirgiyorsa ve bağışlıyorsa, kadın dünyaya getireceği yeni hayatı bir müddet rahminde saklar ve esirger. Hayatın, rahmini şaire doğru tekrarlaması kapitalizmin ve bozuk düzenin kesintiye uğrattığı yaşamsal faaliyetlerin doğal olarak aynen devam etmesidir. Rahmin kendisini tekrarlayamaması hayatın bitmekte olduğu anlamına gelir.

Kadın (hayat) erkeğe kendisini çabucak teslim etmez. Erkeğin kendisini hak etmesi gerektiğine inanır. Doğuracağı çocukların gürbüz, güçlü olması için onu isteyenler arasında en güçlü olana kendisini teslim edecektir. Şair, hayatı hak etmek için, savaşmak zorunda olduğunun farkındadır. Çünkü şair; hayata, kadına, iktidara taliptir. Bu talep bir şairin arzusu, bir düşünürün bilgi yoluyla iktidara ulaşmak gayesi değildir. Güç kullanarak hayata, kadına ve iktidara sahip olma istencidir. Tutkulu bir güç istencidir. İnsandaki şehvet isteği gibi güç istenci de kuvvetli bir dürtüdür. "*Tabiatı gereği kudret ve güç asimetriktir (kişinin şunu diyese gelir: tıpkı doğanın yokluğa katlanamaması gibi, güç de simetriye katlanamaz). Güç farklılıkları birleştirmeyi ya da aynı düzeye getirmeyi; güç böler ve zıtlştırır. Güç, simetrisinin, karşılıklılığın ve mukabelenin azılı düşmanı ve bastırıcısıdır.*" (Bauman, 2013: 166). Kapitalizmin gücü, insanların dürtülerine ve tutkularına hitap edebilmesinde yatmaktadır. Onunla savaşacak savaşçının güce talip olması doğaldır.

Şiirde şehvetle bir kadını arzulayan şairle, berrak bir gökte çocuklar aşkına savaşmak isteyen şair aynı kişidir. Şairin savaşta ve aşkta barbarca bir tutum takınmasında günümüz kapitalist uygarlığına duyduğu nefreti okumak mümkündür. Bu tutumun altında egemen güçlerin inanç, yaşam ve uygarlık sisteminin reddi yatmaktadır. Bu uygarlık birçok yönüyle insanı köleleştiren, silen bir sistemdir. Modern insan sevgisini ölçülü göstermekte, öfkesini çoğu zaman içine atmakta, tıpkı bir yatırımcı gibi sürekli hesap yapmaktadır. Bu muhasebe sosyal ilişkilerde, iş hayatında, ailede, eşler arasında bitmek bilmez. Kapitalist toplumlarda insan, birey olmak ve kendi ayakları üstünde durmak zorunda olduğundan, parasızlıktan ve yalnızlıktan ölesiye korkmaktadır. Kapitalizm, insanları korku ve konfor arasında sıkıştırmış ve köleleştirmiştir. "*Yaşamın içinde karşılaşan iki bilinç tanınmayı arzularak bir ölüm kalım savaşına girerler. Hayatını riske atan ve salt yaşamayı önemsiz gördüğünü ispatlayan bilinç, efendi; ölüm korkusuna kapılıp ötekinin karşısında geri adım atan bilinç köle olacaktır. Hayatını riske atmak yaşamın üzerine çıkmak, bir canlıdan ibaret olmadığını göstermektir.*" (Hegel, 2011: 39). Şairin önemseydiği hayat, kendi hayatından çok başkalarının hayatıdır. "*berrak bir gökte çocuklar aşkına savaşmak*" şiirde yaşamak kadar, yaşatma azmiyle dolu bir arzunun ifadesidir. Savaşarak kendi varlığını tehlikeye atan şair, yaşamın üstüne çıkarak bir canlıdan ibaret olmadığını ispatlamak istemektedir.

Günümüz uygarlığı, yaşayabilmesi için her insandan hayatının belli bir döneminde veya tamamında kölelik yapmasını istemektedir. Bu uygarlık insanı herhangi bir canlı gibi, bir eşya gibi görmektedir. Metropollere, şehirlere giderek daha da fazla hapsolmek zorunda kalan insanoğlu; toprağa, ağaçlara, hayvanlara daha az temas etmekte, yaşadığı izole yaşamla hayattan kopmaktadır. Şiirin tamamına şairin sevmeye, savaşmaya, hayatın içine karışmaya cüret eden baskın ve buyurgan kişiliği damgasını vurmuştur. Bu yönüyle "*Sevgilim Hayat*" şiirinin kendisinin hayat dolu olduğunu söylemek mümkündür. Hayatı çok seven, onun için savaşan ve bununla birlikte kendi varlığını ısrarla dayatan bir delikanlının psikolojisi şiirde görülmektedir. Bu psikoloji kendi kişisel menfaatinin, hazlarının peşinde koşan bir delikanlının ruh hali olmayıp, düzeni değiştirmek isteyen, onu değiştirmeyi var olma savaşı olarak gören bir ruh halidir. "*Çünkü biz savaşmasak*" diye başlayan dizelerle halkın kölelikten kurtuluşu bir kurtarıcının, Mesih'in inayetine bağlanmamıştır. Bu mısradaki insanların savaşarak kendi kaderlerini tayin edecekleri ve kölelikten kurtulacakları düşüncesi yatmaktadır. Köleler, kendi özgürlüklerini kendileri kazanmadığı müddetçe hakikatte özgür olamazlar. Bir başkası onları zincirlerinden kurtarmışsa, kolayca başka bir varlığın kölesi olabilirler. Özgürleşme çabası insanlığın sadece kaderi değil; ideali de olmaktadır.

*“Çünkü biz savaşmasak
Uzak Asya’dan çekik gözlerimiz
Küba’dan kıvrıcık sakallarımızla
savaşmasak
güm güm vurur mu kömürün kalbi Kozlu’da
Ke San’da, Kandehar’da ümüğüne basılır mı vahşetin
Ve sen boynunu öperken beni sarhoş
bir okyanusla titreyen hayat
sevgilim olur musun”.*

Kapitalizm, bireysel olduğu kadar küresel ve toplumsal bir sorundur. Onunla bireysel olarak savaşmak yetersizdir. Bundan dolayı şiirin sonuna doğru işçi sınıfının savaşı enternasyonal bir kimliğe bürünür. Kapitalizmle hegemonya arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Günümüzde Kuzey Amerika ve Avrupa, dünyanın burjuvası konumundadır. Afrika ve Asya kıtasının pek çok ülkesi de proleterleri konumundadır. Şiirin yazıldığı dönem dikkate alındığında Uzak Asya, Vietnam, Küba, Ke San, Kandehar gibi yer isimlerinin emperyalizme karşı savaşın sembol isimleri olduğu görülür. Sermayenin çok sevdiği New York, Londra gibi şehirler nasıl Kapitalizmin başkentleriyse, bu şehir adları da kapitalizm ve onun türevleriyle savaşın sembol mekânlarıdır. Marksist felsefenin, *ezen-ezilen*, *efendi-köle* diyalektiğiyle anlattığı bu mücadele, dünyadaki halkların kapitalizme karşı zaferiyle son bulacaktır.

Savaşta kazanılan her zaferle hayata daha da tutkuyla bağlanan şairin bakış açısı erkek egemen bakış açısıdır. Savaşıkça ve zafer kazandıkça cinsellik metaforunu kullanarak kadını-hayatı fethettiğini görürüz. *Hayat-kadın*, daha yeni yaşamlar için, rahmini tekrarlamak için *şaire-erkeğe* muhtaçtır. Dikkatlice bakıldığında şairin hayatla kurduğu, kurmak istediği ilişkinin aşk olmadığı görülecektir. *“Cinsellikte, ötekinin aracılığıyla da olsa kendinizle ilişki içindedir. Öteki sizin zevkin gerçekliğini keşfetmenizi sağlar. Buna karşılık, aşktaysa ötekinin aracılığı kendi başına değer taşır.”* (Badiou,2011: 24).

Aşkta iki kişi arasında eşit bir ilişki ve eşit bir hukuk yoktur. Maşukun varlığı âşığı kuşatır ve çoğunlukla âşık, sevdiği kişiyi aşırı yüceltir. Âşığın kendi varlığı ve değeri, âşık olunan kişinin varlığına sabitlenmiştir. Cinsellikte ise kişi başka bir bedenle meşgulken bile birinci derecede kendi bedeninde oluşacak zevki hedeflemektedir. Şiirde esas olan hayatın güzelliği değildir. Şairin savaşarak hayatın güzelliğini ortaya çıkarmasıdır.

*“Ben savaşarak senin
bulanık saçlarından tutup
kibirli güzelliğini çıkartıyorum ortaya
dünya
kirletilmez bir inatla dönüyor
altımıza yıldızlar seriliyor
yüzüm suya davranıyor koşarak
ve inzâl”*

Hayatın kibirli güzelliği ancak bizi sınırlayan, bizi aşılmaz bir duvar önünde bekleyen şeylerle savaşığımızda ortaya çıkar. Şiirde anlatılanlar başından sonuna kadar sevişen iki insanın temsiliyle verilir. Sırasıyla savaş-sevişme, savaşın kazanılması

(hayatın- kadının fethi, ikisine de sahip olma), cinsel birleşme sonunda işçi sınıfının kapitalist sistemi alaşağı etmesi (zafer) ve inzal (rahatlama - boşalma) anlatılır.

Rahatlama "inzal" öncesindeki cinsel haz ve mutluluk, dünyanın kirletilmez bir hızla dönmesiyle, şairin ve kadının altına yıldızların serilmesi sembolleriyle anlatılır. İnzalle, sevişmenin (savaşın) sona ermesiyle, barışın ve huzurun hâkim olacağı okura düşündürülüyor. Modern kültürdeki cinsellik algısı muhakkak boşalmayla sonuçlanması gereken bir süreçtir. Boşalma iktidara sahip olan erkeğin, muktedir olanın doğal hakkıdır ve onun ödülüdür.

Bir şiirden kapitalizme köklü ve tamamlanmış eleştiriler getirmesini beklemek şiire haksızlıktır; çünkü hiçbir şiir okuyucuya bir şeyler ispatlamak zorunda değildir. Fakat sanatın ve özellikle şiirin, haksızlıklara karşı direnerek var olmak isteyenlere sağladığı zihinsel ve duygusal iklim bu şiirde fazlasıyla vardır. Bütün haklı isyanına, paranın ve iktidarın tasallutuna karşı koymak istemesine ve öfkesindeki olağanüstü enerjiye rağmen İsmet Özel'in bu şiirinde çocuksu bir ümit ve mutlu son vardır. Belki de İsmet Özel'in şiirinin büyüğü bu çocuksu, temiz dünyaya duyulan özlem ve saf öfkeden doğmaktadır. Şiir bir taraftan okuyucuyu, haklı eleştirileri ve savaşın lüzumuyla motive edip gererken; öte taraftan bir masal gibi mutlu biten sonuyla okuyucuda rahatlama hissi uyandırmaktadır.

Birçok edebi türün kaynağı olan masal, nasıl çocukları eğitmek ve uyutmak için okunuyorsa, masalın gelişmiş sürümleri olan diğer anlatı çeşitleri de yetişkinleri uyandırmak, uyanık tutmak için yazılır. Şiir Marksist sanatın insanları uyandırmak ve bilinçlendirmek isteyen anlayışını yansıtmaktadır. İnsanlar sosyal ve maddi ağlarla, sınırlarla çepeçevre kuşatılmışlardır. Uyuşmayla birlikte bireyin kontrolünün kendisinden başka araçlara kayması kapitalizm içinde kaçınılmazdır. Sanatın, edebiyatın, şiirin; modern çağın üst yapı araçlarının bireyi kontrol altında tutan efsununu bozacak, paranın Tanrı olmadığını hatırlatacak bir işlevi de vardır. Bu işlev, kapitalizmin ve çıkarların tahrip ettiği ortak insanlık ülküsünü onarmak için herkese bir fırsat sunmaktadır.

İsmet Özel'in şiirde kullandığı dilin farklı bir kuşatıcılığı vardır. Bu dil öyle bir dildir ki bahsettiği konu her ne olursa olsun okuyucuya, sanki başka bir âlemden, başka bir dünyadan hitap ediliyor duygusu veren farklı bir dildir. Şiirlerinde kendisinden bahsettiği mısralarda bile okuyucu kutsal bir metni okuyormuş gibi aradaki perdeyi, ifadedeki azameti hisseder. "Ben öyle bilirim ki yaşamak berrak bir gökte çocuklar aşkına savaşılmaktadır" dizesinde olduğu gibi. Şiirlerindeki tok ve güçlü ses, Dede Korkut hikâyelerindeki güçlü sesi çağrıştırmaktadır. Özel'in bu güçlü sesinin, onun hayata bakışıyla yakından ilgili olduğu düşünülebilir.

Sonuç

İsmet Özel, farklı dünya görüşlerine sahip olduğu tüm hayatı boyunca aslında tek bir karakterin sözcülüğünü yapmaktadır. Bu karakter sıra dışı bir karakter olup zulme, baskıya, adaletsizliğe karşı insana ümit veren bir karakterdir. Onun "Kâfirle çatışmayı göze alan Müslümana Türk denir" "Türk bir kavmin adı değildir. Türk bir karakterin adıdır." (Karşıt Görüş Programı, 2011) diye tanımladığı insan tipiyle, şiirde geçen devrimci tip birbirinden çok farklı tipler değildir. İnandığı değerler için savaşmayı göze alan, mücadele etmekten kaçmayan bu tip aslında İsmet Özel'in kendisidir. O, insana

baş eğdiren her türlü gayriinsani sistem karşısında insanın kendi olmasını ve kendi kalmasını telkin eden bir şairdir. Savaşarak ve mücadele ederek kendi karakterini ortaya koyacak olan bu insan tipi onurlu yaşamayı isteyen bir devrimci ya da izzet ve adaletle yaşamak isteyen Müslüman bir Türk olabilir. Bu iki tipin ortak noktası zulme başkaldıran, zalimle savaşmayı göze alan insan tipi olmasıdır.

Sovyet Rusya ve Çin tecrübelerinden sonra dünyadaki ekonomik ve siyasi gelişmeler, kendi problemlerini tespit edebilen ve bu problemlere çözümler geliştirebilen kapitalizmin yıkılacağına dair bir işaret vermemektedir. Günümüzde sosyalizmin anlattığı şekilde klasik bir işçi sınıfının varlığından söz etmek mümkün olmasa da para, belirleyici güç olma vasfını halen korumaktadır.

İnsanın zihinsel ve duygusal olarak Modern yaşama ve kapitalizme bulaşmadan yaşaması imkânsızlaşmaktadır. Her şeyi paraya endeksleme eğiliminde olan kapitalizm, beşikten mezara insanı kuşatan yapısıyla kendisinin öteki olarak tanımlanmasına dahi imkân vermemektedir. Hem üreten sermayedarın hem de tüketen bireyin dürtülerine hitap eden bir sistem olan Kapitalizmin ötekileşmesinin zorluğu, onunla savaşta insanı aciz kılmaktadır. Çünkü insanlık kapitalist yaşamın dışına çıkamadan onu eleştirmek veya onunla savaşmak zorundadır. Onunla mücadele etmenin yeni yollarını, yöntemlerini bulmak insanlığın yazgısını hemen değiştiremeye de bu mücadele insanın tamamen anlamsızlaşmaması ve ümidini kaybetmemesi bakımından önemlidir.

Bu konuda yazılan yazılar, şiirler insanda bir naiflik bıraksa da, ortaya atılan teoriler çoğunlukla pratiğe dönüşecek yaşam alanı bulamamaktadır. Marksizm'in teorideki güçlü, zamanı, insanı ve toplumu tahlil eden yapısıyla; Marksist sanatın lirik, coşkulu şiiri bu gerçeği değiştiremiyor.

Özgürlüğün değeri, onu kısıtlayan veya onun tam olarak gelişmesine imkân vermeyen engellerle karşılaşıldığında anlaşılır. Hayat, tehdit altında olduğunda, onun için savaşıldığında, hayatın güzelliği ve değeri daha iyi anlaşılır. Doğaya, ahlaka, insana, hayata anlam veren yine insandır. Kapitalizm, parayı bir üstünlük aracı olarak kullanmak isteyen insanın şeytani zekâsıyla ortaya çıktı. İnsanın üst benliği daha güçlü, daha akıllı, daha zengin olmak için uğraşırken; bilinçaltı sürekli olarak diğer insanlarla eşit olduğunu hatırlatır kendisine.

"Sevgilim Hayat" şiiri, her ne adla anılırsa anılsın haksızlığın karşısında insana kim olduğunu, ne olduğunu hatırlatmaktadır. Şiirde kapitalizm eleştirisiyle birlikte insanın savaşarak daha güzel bir hayata kavuşacağı düşüncesi ön plana çıkarılmıştır. Küçük bir sorunla başa çıkmaya çalışırken veya en çözümsüz görünen meselelere kafa yorarken sürekli bir savaşın ve mücadelenin içinde olan insanoğlunun bu çabası, hakikatte kendi geleceğini inşa etmek isteğinden başka bir şey değildir.

KAYNAKÇA

ALTHUSSER, Louis, (2000). **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, Çeviren Alp Tümertekin, İstanbul: İthaki Yayınları, 2. Baskı.

- BADIÖU, Alain; TROUNG, Nicolas, (2011). **Aşka Övgü**, Çeviren: Orçun Türkay, İstanbul: Can Yayınları, Birinci baskı.
- BAUMAN, Zygmunt, (2013). **Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm**, Çeviren F. Doruk Ergun, İstanbul: Say Yayınları, Birinci baskı.
- BAUMAN, Zygmunt, (2003). **Modernlik ve Müphemlik**, Çeviren İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, Birinci baskı.
- BAUMAN, Zygmunt, (2014). **Azınlığın Zenginliği Hepimizin Çıkarına mıdır?** Çeviren Hakan Keser, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, Birinci baskı.
- CAMUS, Albert, (1985). **Başkaldıran İnsan**, Çeviren Tahsin Yücel, Ankara: Kuzey Yayınları, Birinci baskı.
- CARACO, Albert, (2007). **Kaos'un Kutsal Kitabı**, Çeviren Işık Ergüden, İstanbul: Can Matbaacılık, Birinci baskı.
- CİORAN, Emil, (2013). **Çürümenin Kitabı**, Çeviren: Haldun Bayrı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Cogito, (2011). **Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram**, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları, Sayı: 65-66.
- FOUCAULT, Michel, (1992). **Hapishanenin Doğuşu**, Çeviren Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: İmge Kitabevi, Birinci baskı.
- KANT, Immanuel, (1960). **Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme**, Çevirenler Dr. Yavuz Abadan- Seha L. Meray, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ajans Türk Matbaası.
- LENİN, Viladimir İliç. (1990), **Ne Yapmalı**, İstanbul: Sol Yayınları, Üçüncü baskı.
- ÖZEL, İsmet, (2011), **Erbain**, İstanbul: Şule Yayınları.
- WEBER, Max, (1999). **Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu**, Çeviren Zeynep Gürata, Ankara: Ayraç Yayınevi, İkinci Baskı.
- <http://www.semazen.net/>, Mevlana. **Mesnevi-i Şerif** - Veled Çelebi İzbudak (Mehmet Bahâeddin Veled), 3. Cilt.
- Karşıt Görüş Programı, (2011). **Kime Türk Denir**, Haber Türk Televizyonu, 04.04.2011.